

mosművek világának groteszk víziója bontakozik ki e motívumokból, s az objektív, hideg elbeszélői módor ezekben a szövegekben mutat legadekvátabb megfelelést az elbeszélő anyaggal. A szüntelenül ismétlődő monoton mozdulatok, adatok, számok, műszertáblák, kapcsolók, trafók, kábelek, feliratok („Gyapjúgyár, Vasgyár, Gyapjúgyár, Vasgyár”) a mechanikussá váló munka elidegenítő, dehumanizáló folyamatát félelmetes vízióvá szélesítik, melyben a kapcsolók ki-benyomkodására redukált tevékenység a kre-

ativitástól megfosztott emberi munka megdöbbenő szimbólumává teljesedik.

A kötetnek ez a néhány kiemelkedő darabja azt az utat is megvilágítja, amelyben a *Címkeragasztás* írójának tovább kellene haladnia, mivel bennük a prózai látattás eszközei és a novellák alapanyaga, élményvilága sajátosan szintetizálódik, s ez az, ami az új magyar próza szempontjából az új tematikai terek megszerzésének lehetőségét tartalmazza.

THOMKA Beáta

S Z Í N H Á Z

ÍRÓ ÉS SZÍNHÁZ

Megvallom, nem kis szorongással írom le a következő mondatot: az író és a színház kapcsolatának jugoszláv gyakorlatáról variánsáról szólva elsősorban, minden létező forma közül mint a leghatékonyabbat, a hazai drámairodalom *intézményesített formában* történő ösztönzését kell említeni. Nyilván máris világos, hogy az intézményesített forma szókapcsolat, illetve az általa kiváltott gondolati és érzelmi disszonancia szorongásom oka, lévén, hogy küztudomás szerint a túlzott intézményesítés nincs éppen a művészetek ínyére.

Az alábbiakban azonban a hagyományostól eltérő intézményesített formáról, az ún. serkentő vagy pozitív intézményesítésről, mint a jugoszláv drámairodalom gazdagodásának, fejlődésének és afirmálódásának szép és jelentős eredményekkel dicsekedhető példájáról kívánok szólni.

Jugoszláviában, Újvidéken, 1956 óta folyamatosan, egyetlen év kihagyás, megszakítás nélkül rendezzük meg a hazai dráma és színházak versenyét, a Sterija Játékokat, amit hol fesztiválnak, hol szemlének neveznek, de lényegében mindkettő fedi a rendezvény jellegét. A rendezvény szabályzata szerint ugyanis minden hivatásos státusban levő színház, társulat vagy ad hoc csoport egyaránt benevezhet, egyetlen feltétel, hogy Jugoszlávia népei és nemzetiségei nyelvén írt eredeti színpadi művet, régebbit vagy újabbat, dramatizációt, adaptációt állítsanak színpadra. S hogy

Ez a felszólalás a Nemzetközi Színházi Intézet (I.T.I.) december közepén Budapesten megtartott kollokviumára készült.

előnyben az újabb szövegek részesüljenek, a néhány évvel ezelőtti szabályzatmódosítás előírja, hogy a rendezvény műsorában, az Újvidéken közönség elé kerülő 7—10 előadásból minden régebbi, klasszikus műre három újabb keletű jusson.

Ezzel már félreérthetlenné vált az egész manifesztáció rendeltetése: az új jugoszláv művek színpadra segítése, a drámaírók és a színházak serkentése. S most érkezünk el ahhoz a ponthoz, amikor az említett intézményes formát közelebről is jellemezni kell.

A Sterija Játékok nem csak egy évente megrendezendő színházi szemle, hanem széles körű tevékenységet folytató intézmény is, amely főbizottsága, művészeti tanácsa, művészeti igazgatója — aki egyben a főszelektor is — révén, valamint kiállításaival, fesztiváli kísérőrendezvényeivel, kiadótevékenységével, szerveződő dokumentációs központjával és könyvtárával, folyóiratával, az egész országra kiterjedő propagandatevékenységével, és természetesen mindezzel együtt járó, tevékenysége sokrétűségéből logikusan következő országos tekintélyével áll a hazai drámairodalom szolgálatába. Aktivitása nem idényjellegű, nem szorítkozik csupán tizen-valahány áprilisi napra, hanem esztendőnyi tartalmú. A Sterija Játékok tehát több csak egy fesztiválnál. És pont a hazai drámairodalom és az új drámai műveket istápoló színházi törekvések rangot, tekintélyt, súlyt biztosító törődése érdekében van erre a folyamatos tevékenységre szükség. S hogy a Sterija Játékok valóban országos tekintélyre tett szert, azt többek között az intézményesített formának is köszönheti.

Most viszont lássuk közelebről, mit köszönhet ennek a formának a drámaíró!

Ahogy a színházak érdekeltek — mert művészi munkájuk kivételes elismerését jelenti a Sterija Játékokon való részvétel, vitathatatlan siker az ország félszázánál is több társulata közül bejutni a hét vagy tíz legjobb közé —, akként érdekeltek az írók is abban, hogy drámájukat az ország első fesztiválján is bemutassák.

Ha egy társulat határoz, hogy melyik hazai művel vagy művekkel pályázza meg az újvidéki fellépést, akkor a megjelenítésre az átlagosnál, a szokottnál nagyobb gondot fordít, körültekintőbben készül. Jobb rendezőt választanak, a legjobb szereposztásra törekszenek, hosszabbított próbaidővel dolgoznak. S ami szintén nem mellékes, az évad első felében, szeptembertől december végéig, tehát abban a periódusban, amikor még friss a társulat, tartják meg a bemutatót. (Erre különben a fesztiváli szabályzat is ösztönzi a színházakat.) Különösen lényeges ez kisebb színházak esetében, ahol egy-egy produkció élettartama alig több egy színházi évadnál. Ha a szezon első felében tartják a bemutatót, akkor nemcsak a társulat lendületesebb játékára számíthatnak, hanem a megjelenítés nagyobb élettartamára is.

A fesztivál országos esemény. Már novemberben, amikor zárul a benevezési határidő, a sajtó, a újságok, a tévé- és rádióállomások megkezdik

a cikkezést a fesztiválra esélyes produkciókról, s ez a sajtó-figyelem egész áprilisisig, a rendezvényig fokozódik, sőt még utána is tart, ekkor jelennek meg a visszatekintések, az összegező felmérések. Az a tény tehát, hogy hat-hét nyelven jelennek meg információk, ismertetések, kritikák, interjúk — száznál is több tudósító, újságíró, kritikus van jelen a rendezvényen —, már önmagában is felmérhetetlen propaganda színháznak, írónak egyaránt. Kivált, ha vagy az előadást vagy a művet díjazza is a fesztiváli zsüri. Ebben az esetben a mű könyv formájában is napvilágot lát. A XXII. Sterija Játékoktól kezdve pedig, amelynek éppen a napokban folyik az előszelekciója, a díjazott művet angol és francia nyelven is közlésezik majd. A hazai népszerűsítés mellett tehát mind többet törődnek a külföldi visszhanggal, ennek érdekében több országból, több nyelveterről vendégeket hívnak meg, azzal a reménnyel, hogy ezek hírt vigyenek a nagyvilágba az új jugoszláv drámatermésről és színházi törekvésekről. Hasonló célt szolgál a jugoszláv drámai műveket játszó külföldi együttesek vendégül hívása az újvidéki fesztiváli napokra.

Hogy mennyit jelent a fent vázolt intézményesített formában való segítés, ösztönzés és népszerűsítés, azt mindennél jobban talán a jugoszláviai magyar drámairodalom példáján tudnám érzékeltetni. Nem nagy eredményekkel dicsekedhető színházi irodalom ez, művelői elsősorban, de nem kizárólag két magyar nyelvű színház megértő támogatására számíthatnak. De ha a két színház közül az egyik részvételi jogot szerez a Sterija Játékokra, akkor nemcsak az illető társulat, rendező és színészek kerülnek a jugoszláv figyelem homlokterébe, hanem az íróra is felfigyelnek az ország színházai. Ennek eredményeként következik be, mint ezt Deák Ferenc példája szépen bizonyította — Deáknak két drámájával lépett a fesztiváli és az országos nyilvánosság elé a Szabadkai Népszínház, a kettő közül az egyik díjat is kapott —, hogy aránylag rövid idő alatt néhány színház, köztük egy fővárosi is, műsorra tűzték Deák egyik drámáját. Erre valószínűleg különben is sor került volna, de a Sterija Játékok népszerűsítő hatása mégsem mellékes, vitathatatlanul evidens.

Így, a különféle egyéb formák — színházak pályázata, írószövetségi, kiadói stimulálás, a drámaírók és színművészek szövetségének, valamint a művelődési érdekközösségek részéről történő díjazás — közül a hazai drámairodalom serkentésére alapított intézmény és fesztivál, a Sterija Játékok mindenképpen az egyik leghatékonyabb formánk, olyan lehetőség, amelyet mind a színházak, mind pedig az írók igyekeznek és szeretnének kihasználni, amelyhez mindkettő — egyesült erővel — közös érdekeltséggel kötődik, ragaszkodik. Hogy ez valóban így van, bizonyíthatja a XXII. Sterija Játékokra érkezett benevezéslista. Erről kiderül, ezúttal majd negyven új jugoszláv drámával pályáztak a színházak, többel, mint eddig bármikor.

Köszönöm szíves türelmüket.

GEROLD László